

GLEDALIŠKI LIST

---

4 • N. DOSTAL: CLIVIA

N. DOSTAL:

Clivia

Opereta v treh dejanjih, napisal C. Amberg, prevedel F. Milčinski

Dirigent: S. HUBAD

Režiser: E. FRELIH

Osebe:

E. W. Potterton, finančnik iz Chicaga	F. Milčinski
Clivia Gray, filmska igralka	V. Bukovčeva
Juan Damigo	A. Koren
Jola, njegova sestrična	E. Barbičeva
Lelio Down, poročevalec	M. Sancin
Caudillo, krčmar	L. Korošec
Diaz, stotnik	J. Humer
Valdivio, kriminalni inspektor	K. Boštjančič
Pepe Sulc	D. Zupan
Filmski režiser	E. Frelih
Filmski igravec	M. Brajnik
Filmska igralka	A. Sancinova
Láya	S. Japljeva
Prvi gaucho	L. Kobal
Amaconka	N. Golijeva

Gospodje in dame pri filmskem podjetju. Gauchi, gospodje in dame iz Boliguaya, častniki, ordonanci, vojaki in uslužbenci.

Kraj: V južnoameriški republiki Boliguay in okolici.

I. dejanje: Pred krčmo na meji. II. Na obali v Boliguayu. III. Konferenčna soba v vojnem ministrstvu. — Čas: sedanjost.

Solo plešeta: S. Japljeva in D. Pogačar.

Krznó tvrdke Roht; modistka: F. Kogovšek; cvetje: Brank E. (Fronner).

Koreograf: P. Golovin. Scena: ing. E. Franz. Kostumi: J. Vilfanova.

GLEDALIŠKI LIST

DRŽAVNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1944/45

OPERA

ŠTEV. 4

N. DOSTAL:

CLIVIA

Vilko Ukmar:

Šlager

Nekaj let po prvi svetovni vojni je neka splošna razpuščenost vsch človeških silnic privabila na dan tudi posebno vrsto glasbenega izražanja, ki je posijalo neposredno iz človekovega nagonskega doživljanja in se zgostilo v nekem posebnem nazivu — »jazz«. Ker je ta glasbena smer privrela na dan naravnost iz celotnega, neočiščenega nagonskega sveta in ker je v takem neočiščenem svetu že tako, da so goni nižje narave mnogo bolj kričeči, vsiljivi in izsiljujoči, kot tihi in rahli klici višje narave, zato je čisto razumljivo, da je preskočilo v ta taki glasbeni izraz najprej in najmočnejše vse ono, kar je vezano na čutna ugodja; da je tedaj smisel za čutni dražljaj narekoval tudi posebno podobo te glasbe, ki je prav zato razvila svojo posebno izrazno moč v ritmu, — v živem, povdarjenem in pikantno njansiranem ritmu, ki je prihajal in se zopet vračal v človekov telesni življenjski utrip. Poleg takega ritmičnega povdarjanja pa je ta glasba sicer mnogo manj, vendar le posvetila marsikaj pozornosti tudi harmoničnemu sestavu, ki se sicer ni mogel meriti s tistim harmoničnim sestavom, kot ga je razvila istočasno resna glasbeno umetniška smer, ki pa je vendar iskal za novimi harmoničnimi kombinacijami. Najmanj pozornosti pa je ta smer poklonila melodiji, kateri ni doprinesla prav nobenih novih momentov, temveč se je obratno po melodični strani naslonila na preteklost prav tja

v 19. stoletje. Tako je nastala posebna podoba te glasbe, ki je imela zelo preprosto, mnogokrat iz preteklosti naravnost kopirano melodijo, a je imela bolj pisano harmonijo in nad vse živahen in »začinjen« ritem. Ob tej tako razdeljeni pozornosti — in še ob že znanem spoznanju, da sega melodija najgloblje do človekovega duha. ritem najgloblje v človekove čute in da tvori harmonija tu v sredi neko ravnovesje, odnosno spoj, — ne bo težko potrditi že izražene sodbe, da je ta »jazz«, ki se je bil vezal predvsem na družabni ples, razvil v sebi v prvi vrsti vse ono, kar imenujemo čutni dražljaj. In res je v tej smeri zdrknil glavni tok zelo nizko, celo pravi do banalnosti.

Drugi, stranski in manjši tok pa se je vendarle rešil. Čeprav je izšel iz istega izhodišča in obdržal izrazni način, se je vendarle toliko dvignil v harmoničnem in melodičnem sestavu, da je dosegel estetsko raven. Seve je bila tu predvsem odločilna sila in vsebina ustvarjalčeve osebnosti.

Med take vredne osebnosti spada tudi Niko Dostal. Glasba, ki jo je v opisani smeri ustvaril, nam priča o tem. Ne bom trdil, da so njegove kompozicije kaka posebna umetniška razodetja. Ne! A vendarle niso banalne — kljub temu, da se poslužujejo včasih celo zelo preprostih izraznih sredstev. Prisluhnite njegovi »Cliviji«. Kljub temu, da v teh tonskih podobah ni nič izrednega, nič nenavadno velikega — je v njih mnogo iskrenosti! Res, da nam sije iz njih navaden ljubezenski sentiment, preprosta hudomušna veselost in podslikavanje ne ravno globokih razpoloženj; toda vse to ima nek žlahten pečat. Bodisi, da si ga je skladatelj prisvojil s svojim mnogim delom, sestoječim ponajveč iz raznovrstnega orkestralnega aranžiranja tujih dobrih del in iz lastnega oblikovanja ob visokih vzorih, bodisi, da mu ga je dala atmosfera dunajskega glasbenega središča, v katerem je živel in delal. Naj bo tako, ali drugače, dejstvo je vendarle, da razkriva Dostalova operetna muza človeka, ki je imel smisel za jasno obliko in ki je nosil sam v sebi toliko lepe človeške vsebine, da je stremel v svet idealov, pa najsi ga je zajel tek lahkotnejšega glasbenega sveta, najsi je opeval življenje preprostih duš, ki se ne mučijo z težkimi vprašanji, temveč se zibljejo v povprečnini miselnih in čustvenih tokov.

Zato nudi ta Dostalova glasba preprost, a čeden in iskren svet razpoloženj, v katerih se človek lepo sprosti in navžije dobrih in prikupnih duševnih sokov.

Dva nova operetna junaka:

Vilma Bukovčeva in Anton Koren

Ko mi je sedela v režiserski sobi Bukovčeva nasproti, sem se počutila bolj kriminalista, ki brska po zasebnem življenju obtoženca kot pa reporterko. Le kaj mi je storila ta simpatična deklica, da jo moram mučiti v imenu občinstva? In nehote sem se morala spomniti na pesem: Sem slovenska deklica . . . Minka mi je ime, sem pogleda bistrega, dobro imam srce . . . Taka je ta pesem, kakor bi bila nanjo narejena. Modrooka, rjavolasa je, prijetna. Zares prijetna. Topla in iskrena. Skratka: — odprt človek, ki ga življenje še v nobenem oziru ni pokvarilo. Tole mi je pripovedovala o sebi:

»Doma sem iz Trebnjega. Že ko sem hodila na novomeško gimnazijo, sem igrala in pela. Najprej pri dijaških mašah v cerkvi. Toda tam sem imela tako tremo, da se mi je tresel glas kot trepetlika. Prof. F. Juvanec, ki je že poznal mojo slabost, je velikodušno odprl vse orgelske registre, da je prikril moj tremolo . . . Potem sem igrala z raznimi diletantskimi krožki. Med drugim tudi glavno žensko partijo v »Belem konjičku« — Polonco. Vedno večje veselje do petja me je navdajalo. Medtem sem maturirala in prišla v Ljubljano, kjer sem se vpisala na ius. Ko se je vršila v Operi pevška tekma, sem nastopila s pesmijo »Mornar«. Po številu listkov sem bila na drugem mntu. Toda nagrade nisem dobila. Prednost je imela neka druga, že izvežbana pevka. Tedaj sem se odločila za pevski študij.

»In kako ste pričeli?«

»Vpisala sem se na Konservatorij in bila dve leti učenka ge. prof. Foedranspergove. — Ob enem sem napravila tri semestre iusa. Medtem nas je zatekla vojna in morala sem v Italijo. Toda tam petja nisem opustila. Imela sem svoj pevski zbor, ki je dajal koncerte in pel ob — žal — zelo, zelo pogostih pogrebih rojakov.«

Potem govoriva o drugih rečeh. Humorističen smehljalj ji užge iskrice v očeh.

»Veste, včasih ponoči so se zbudile moje tovarišice in prisluškovale v temó. Nekakšno sikanje se je oglašalo iz tistega kota, kjer sem spala jaz. Slišale so: »Ssssssss... s—s—s—s—s—...« Sklenile so, da bodo ugotovile skrivnostni pojav. Izkazalo se je, da sem povzročala ta »sssss« v sanjah jaz, ki sem speča trenirala trebušno prepono...«

»In kako ste nadaljevali Vaš pevski študij?«

»Ko sem se vrnila iz Italije sem šla najprej domov v Trebnje, potem pa čez nekaj časa v Ljubljano. Tu sem se popolnoma posvetila petju. Študij sem nadaljevala pri g. Adu Darianu.

»In kako ste prišli v Opero?«

»Ko je bilo lani objavljeno v časopisih, da išče Opera več pevk za zbor, sem se prijavila in bila takoj sprejeta. Nastopila sem prvič z majhnim solom v »Gorenjskem slavčku« in takoj nato dobila partijo Siebla v »Faustu«.

»In kako je bilo s tremo?«

»O, zdaj ni več tolikšna kot pri petju na koru v Novem mestu. Kot Sieblu se mi je pač treslo cvetje v rokah, toda na glasu se ni nič poznalo...«

»Kakšen je Vaš odnos do operete?«

Zdaj pa je zašel naš Sieblček v zadrego. Kar nekam zbegana je postala in videti je bilo, da tu stvar ni docela jasna.

»No, kar po pravici povejte, odkritosrčnost največ velja!«

Počasi je iskala prave besede, kakor človek, ki mu je težko izdati svojo skrivnost.

»Veste, opereta mi zelo ugaja —če jo gledam in poslušam. Sveda pa je ne morem primerjati z opero.« Spet je zastala in obotavljaje se, nadaljevala: »Ne vem, če odgovarja moj značaj za igranje takih vlog.« Potem pa je pohitela: »Zavedam se, da se dá v opereti v igralskem pogledu marsikaj pridobiti; mislim pa, da sem le bolj za resne, čustvene partije. Po mojem občutku mi najbolj »ležijo«.

Pri njih se mi ni treba truditi za izraz; ni mi ga treba iskati. Tako mislim. Toda za začetnico je težko spoznati v čem učinkuje. Osebni občutek je eno, mnenje odločilnih faktorjev pa drugo. Morda oni bolje vidijo kaj sem, oziroma bom. In potem so tudi zahteve trenutka. Treba je pač narediti, kar je potrebno. Kaj pa bo — bo itak

pokazal čas in izkušnje.« In zraven je zopet zasijala s svojimi prijaznimi očki, ki so se rahlo zastrli z meglico hrepenenja po »resnih, čustvenih vlogah«. In potem je odšla. Na skušnjo za »Clivio«, na poskušnjo za obleke, na lov za nakitom in na vse, kar čaka mlado pevko pred nastopom. * * *

Ko je stopil Koren široko predme: »No, sedaj pa kar vprašajte« — nisem v hipu vedela kaj. Kar butnila sem vprašanje:

»Kje ste rojeni?«

»Pod tremi celjskimi zvezdami,« je smeje se odgovoril in ko je tekoče nadaljeval, je bilo videti, da je »pismen« in da je res veliko predaval brez konceptov, ko je (kot mi je pozneje omenil) imel diletantske dramatične tečaje po Savinjski dolini.

»Kako ste prišli prav za prav h gledališču?«

»Zelo zgodaj. Kot otrok sem spoznal vse bridkosti številne delavske družine. Že po ljudski šoli sem pričel z življenjsko Kalvarijo, ki pa je bila vedno tesno povezana s teatrom. Kot trinajstleten fant sem stopil prvič na oder in okusil srečo, ki jo daje onemu, ki ga je Bog izbral za ta poklic. Od tega časa naprej so šle vse moje želje samo za enim ciljem: gledališčem. Vkljub težkemu poklicu — (šele štirinajstleten sem že skrbel sam zase), sem našel vedno dovolj časa za udejstvovanje v gledališču. Najlepsi spomini segajo ravno v prvo dobo, ko sem stopnjo za stopnjo spoznaval gledališki poklic. Pri vseh težavah in delu pa sem si še vedno utrgal čas za šolski študij srednje in trgovske šole. Vedno s sliko teatra pred očmi, sem si moral služiti eksistenco in sem se udejeval v najrazličnejših poklicih: v tovarni, v pisarni, v knjigarni in v uvozništvu. Vse te postaje so mi dale svoj del življenjskih izkušenj.«

Med tem, ko pripoveduje z moško stvarnostjo in brez kakršnega koli sentimentalnega prizvoka, se ne morem ubraniti dojma, da je čistokrven idealist, kajti le tak je zmožen pustiti veletrgovsko kariero in njene zaslužke in se posvetiti gledališču.

»In kakšna je bila Vaša gledališka pot?«

Ves predan doživetju in z odkritostjo človeka, ki ga ni sram priznati, da prihaja iz skromnega, težkega življenja, a se je samó iz svoje moči priboril navzgor in je zdaj vaje najslabšega, pa tudi najboljšega življenja — se mi zdi močno podoben možem, ki jih je tako živo opisal Jack London.

»Pričel sem kot otrok pri diletantskih družinah in prišel pozneje v celjsko Mestno gledališče. Predvsem sem bil zaposlen kot karakterni igralec in komik. Pozneje sem prodiral vse globlje v gledališko umet-

nost in se kot samouk veliko bavil z režijo v Celju in pri amaterjih, še več pa s pionirskim delom na podeželskih odrih, ki so si želeli duševne hrane, ki jo daje gledališki oder.«

»Kako ste začeli pevski študij?«

»Ko sem prišel med vojno brez sredstev v Zagreb, sem se moral iz materialnih razlogov ozreti predvsem za zaslužkom. Potem sem mogel šele misliti na pevski študij, po nasvetu dr. Gavelle — pri prof. Vrbančiču. Takoj naslednje leto me je angažiral Gavelle za opereto in dramo. Pričel sem delati v opereti in po prvem uspehu ni bilo več govora o dramah.«

»Kaj ste peli v Zagrebu?«

Suchonga v »Zemlji smehljaja« in tenorsko partijo v Albinijevi opereti: »Madame Trubadur«.

»Kako je prišlo do Vašega ljubljanskega angažmana?«

»Letos o Binkoštih sem se slučajno mudil poslovno v Ljubljani in pri tej priložnosti prišel v stik z opernim ravnateljem g. Ukmarjem, ki me je povabil na podpis angažmana v Ljubljani. Temu sem se rad odzval, saj je naša slovenska metropola in vsak Slovenec se počuti v njej kot doma.« In zopet čutim za to izjavo — idealista, ki ga bolj mika domači kraj in domače gledališče, kot pa tuje. Ki mu je bližja domača miselnost, kot pa — čeprav še tako naklonjena — tuja.

»Kako se počutite v svoji partiji v „Cliviji“?«

»Za operetnega tenorja je prava vaba, saj »junači« v vseh treh dejanjih in to na najbolj pester način. V pevskem pogledu bi si želel kaj več višin, saj je vloga skoraj čisto baritonskega značaja. Tolažim se pa s tem, da me čakajo višine v kaki drugi vlogi. V igralskem oziru je Juan nadvse hvaležen, saj daje nosilcu vloge vse možnosti razmaha.«

Ko je odhajal, sem mu želela »suhe noge«, zakaj zunaj je lil naš običajni ljubljanski dež, strah vseh pevcev Koren pa mi je pokazal, da ima škornje na nogah in da je zavarovan.

Da, zavarovan, toda ne samo s temi, temveč z vso čudovito atmosfero človeka, ki ga je napravilo življenje pogumnega in skromnega.

Bukovčeva in Koren, sta par ljudi, ki je po značajih lepo ubran drug na drugega — njuno odrsko skladnost pa bomo spoznali na predstavi.

Maša Slavčeva.

Herausgeber: Die Intendanz des Staats-theaters in Laibach. Vorsteher: Oton Župančič. Schriftleiter: Vilko Ukmar. Druck: Maks Hrovatin. — Alle in Laibach.
Izdajatelj: Uprava Drž. gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič
Urednik: Vilko Ukmar. Tiskarna Maks Hrovatin. — Vsi v Ljubljani.